

ДУШАН РАДОВИЋ ЗА ВЕЛИКЕ,
А МАЛО И ЗА МАЛЕ

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК

Уредник
проф. др Зорица Хацић Радовић

Матица српска
Нови Сад
2024

Јелена Панић Мараш

РАДОВИЋЕВА АНТРОПОЛОГИЈА ДЕТИЊСТВА

„Лакше је да се прича једно исто, то свако зна.
А ја сам морао да измислим за Гордану једну друкчију причу:
није била једна девојчица, и није имала црвену капу,
и нису је звали Црвенкапа... И кад Црвенкапа једном није
била у шуми, није видела вука, и вук јој није рекао:
Куда ћеш Црвенкапо?“
(„Прича за Гордану”)

У раду се сагледавају извесни аспекти који граде Радовићев поетски израз. Уочава се да се до њега долази не само толико ослањајући се на књижевне претходнике колико преко једне свеобухватне промене обрасца певања и уопште писања за децу. Начини како се до тога дошло подражували су и задирање у сфере психологије, педагогије, антропологије, социологије, филозофије..., те се на концу Радовић посматра као аутор који баштини значајан опус српске књижевности за децу. Реч је о изразу и приступу који далеко превазилазе националне оквире. У раду се показује симултаност тенденција Радовићевог дела са, првенствено, опусом појединих европских аутора с обзиром на то да им је заједничка основа дете стасало у позном модернизму. Сагледано на тај начин, Душан Радовић се у српској књижевности за децу показује као један од аутора са најсубверзивнијим и најконтроверзнијим потенцијалом.

Кључне речи: социјална и естетска трансформација књижевности за децу, конструкт детињства, инверзија, индивидуализам, отпор клишеима и идеологијама, игра.

Синтагма *антропологија детињства* донекле се реферише на текст Јована Љуштановића „Песничка антропологија детињства Душана Радовића”, објављен у зборнику *Душан Радовић и развој модерне српске књижевности* који је издао Учитељски факултет у Београду, а уредили су га

Драган Хамовић и Александар Јовановић, при чему је А. Јовановић уједно покренуо едицију *Поетика српске књижевности за децу и младе*.

Љуштановић, наиме, у поменутом тексту уочава да Радовић своју поетику гради на разумевању теме детета и детињства. По Љуштановићу, Радовићеву поетику одређује интердисциплинарни приступ у коме се укрштају психологија, социологија, историографија, књижевно наслеђе итд., при чему се посебно издвајају аспекти развојне психологије. Даље, текст интонира у правцу показивања како се у самом Радовићевом делу гради та специфична антропологија детињства. У том тексту Љуштановић намерава да одгонетне како и на који начин Радовић долази до главних основа онога што разумемо под *антропологијом детињства*.

Истакнимо, најпре, да детињство, у духу тада модерних теорија, Радовић сагледава као конструкцију која садржи социолошку и историјску димензију. С тим у вези ваља напоменути да се у теоријском дискурсу детињство сагледава као културни, економски и друштвени конструкт.

Када већ призивамо социолошку димензију, свакако једну од доминантних у студијама о детињству, нек буде наглашено да је друштво касне модерности поново пригрлило дете (то код нас постаје уочљиво са појавом Душана Радовића који књижевно-историјски ступа на сцену у послератном модернизму). Отуда се уочава и извесна глорификација детета као бића, детета као феномена итд., у духовној клими позног модернизма, што се код Радовића примећује већ и преко наслова чувене збирке *Поштована децо* који сугерише тај промењени однос према детету, што се, узгред буди речено, често истиче кад је о овом аутору реч. Дете је у том периоду постало „терен преусперавања дискурса који се тичу постојаности, интегрисаности и друштвених спона” (Френес 2004: 130). Утолико се дете „користи” у различитим социолошким стратегијама за укидање конвенција, а уједно се одвија и процес детрадиционализације. Ови аспекти се непосредно уочавају у Радовићевом опусу за децу најпре уз помоћ инверзије као основног песничког поступка који примењује како на формалном нивоу тако и на нивоу садржаја песама. И управо је инверзија онај елемент који му омогућава да изокрене свет песме и свет света песме. Тим поводом Пијановић примећује како се инверзија у Радовићевом делу може схватити „као поступак или збир обликованих средстава којима се подрива и дестабилизује традиционална, на књижевној конвенцији грађена слика света. Та промена значи и отклон према свим врстама клишеа” (Пијановић 2014: 11). У нашој поезији за децу Радовић је ову инверзну слику света најупечатљивије развио, а многи аутори након њега су на том изокренутом свету градили своје песничке изразе.

Треба рећи и то да у модерној дечјој поезији није изостављена ни васпитна, педагошка компонента, о чему, по Бори Ћосићу, најбоље сведочи Радовићева поезија, за кога ће у предговору сопствене антологије из 1965. године рећи да је „најдидактичнији песник овог тренутка” (Ћосић 1965: 11). Радовић ће му другом приликом на ову опаску одговорити. Свакако није наодмет приметити да чак и да педагошке компоненте у Радовићевом опусу има, она је лишена *субјективне педагогије* на начин како је овај термин објаснила Марија Николајева.¹

Стварајући „витално и духовито, неконвенционално, фантастично, звучно, инвентивно и сјајно ирационално” (Ћосић 1965: 12), што су све, по Ћосићу, одлике модерне дечје песме, савремени песници су заправо одговорили на „необичне менталне промене, које су захватиле не само ’дечју душу’, већ и ’душу света”” (Ћосић 1965: 129). У оваквом одређењу једне духовне климе називају се и отпори према владајућим идеологијама који су управо тих шездесетих и седамдесетих година довели до читавог низа различитих културних и супкултурних покрета. Уједно, уочава се извесна координација између дечје душе и душе света, те је заправо на делу конструисање дечјег идентитета уз помоћ друштвеног контекста. Оно што је главно својство, главна одлика модерног дечјег идентитета, јесте индивидуалност. Кад је реч о Радовићу, то је тим пре занимљивије уколико имамо у виду колективни идеолошки концепт развијен непосредно након завршетка Другог светског рата, те се и по овом аспекту указује као прерватнички и модеран аутор.

Једном приликом Радовић ће своје писање за децу објаснити на следећи начин:

Одбрана од онаквог гледања на свет какво постоји у науци; жеља да се друкчије гледа на свет. Писање значи врсту игре, што је боље него радити. Боље је чудити се него откривати истину; лакше је стварати свет него га описивати (РАДОВИЋ 1983: 99).

Када већ призивамо игру, треба рећи и то да се у начинима игре открива промењен однос према игри која се сагледава у контексту развојне психологије. Општа претпоставка у теорији игре јесте да је игра основно средство за развијање способности неопходне за хватање у коштац са комплексношћу (ФРЕНЕС 2004: 125). И то је у многим Радовићевим песмама за децу више него очигледно, јер се он игра понајпре језиком и подстиче

---

¹ Овој теми смо се посветили у тексту „Субјективна педагогија Моше Одаловића” у: *Певање и приповедање*. Београд: Учитељски факултет, 2019.

децу да се и она играју језиком као мисаоним симболом. Ова *игра* је уједно омогућила његовом опусу за децу један вид непрестаног откривања, уживања и играња. Уосталом, сам Радовић је једном приликом рекао:

Када би требао да објасним шта је то игра у мојој поезији, рекао бих, пре свега, да је за мене само писање једна врста игре. А, друго, игра је, ако могу тако да кажем, борба или отпор према досади... *Игра би била играње за нечим што још не знамо, покушај да радимо нешто што још нисмо радили* (РАДОВИЋ 2020: 28, подвлачење је наше).

Већ на први поглед уочава се да је игра на трагу оне спонтаности која руши правила и отвара просторе не само новог слободног песничког изражавања него и нове видове сагледавања, у овом конкретном случају, дечјег света и прихватања оног другог света, света одраслих.

Не сме се пренебрегнути ни то да је у касном модернизму детињство трансформисано у један вид људског капитала. Дете се гледа као бољи одрастао (очито код Радовића, рецимо, у чувеном афоризму „Почните да тучете своју децу када приметите да личе на вас”), а одрастао гаји носталгију према детету, па се деца схватају као поуздана и постојана бића (за разлику, рецимо, од поезије за децу Јована Јовановића Змаја где се деца обликују, конструишу под утицајима ауторитета, најчешће старијих). Приказивање деце као поузданих и постојаних бића у српској књижевности за децу може се уочити пре појаве Радовића, тј. у поемама Александра Вуча или *Детињство* Оскара Давича. (Занимљиво је да је Радовић више пута говорио колико је на њега још у детињству велики утицај имао подлистак *Полиџике, Полиџика за децу* – где су штампана управо дела Александра Вуча, ствараоца који је у поезији за децу донео исти онај преврат који су авангардисти донели у песништву и уметности уопште и на кога се, узгред буди речено, сам Радовић у свом песништву ослањао.) Могло би се рећи да се од појаве авангардних тенденција у књижевности за децу све више држимо деце, а не она нас као, рецимо, за време Јована Јовановића Змаја, што, између осталог, иде у прилог и промењеној динамици између одраслих и деце, односу према ауторитетима и њиховој релативизацији.

У српској поезији за децу послератног модернизма на делу су и различите стратегије избегавања или минимизирања дистопија и свакојаких идеолошки острашћених утопија. Разлози за то налазе се и у виђењу детета на једном нивоу као симболичке репрезентације друштва. Отуда се истовремено може пратити однос модернизације друштва са модернизацијом детињства. У нашој књижевности за децу то се изразитије уочава у опусу Душана Радовића који је модернизовао традицију (рецимо, користи

форме народне књижевности: брзалице, бројалице, ређалице, предања, приче о животињама, елементе бајке итд.), потом медије је увео у књижевност, а могуће и књижевност у медије („Вестерн”, емисија *На слово, на слово*, песме о телевизијским јунацима).

Радовићеви експерименти са медијима могу се разумевати на начин како о њима говори Жулијет Дусенбр у студији *Алиса на свештионику*, рефлектујући се на славно Керолово остварење као претечу свих потоњих експериментисања са употребом других медија у књижевности за децу. Исто дело нам је упутно с обзиром на то да указује на варијације често порозне границе између књижевности за децу и књижевности за одрасле, где нам је Радовић исто тако важан аутор. Поред тога, треба приметити извесну корелацију са појавом серијала о породици Мумина Туве Јансон и појаве Душка Радовића као ствараоца за децу (не треба изгубити из вида да је управо *Кайетан Дон Пийлфокс* објављен 1953. године, годину дана пре збирке *Поштована децо*). Шире посматрано, то само иде у прилог иновативности Радовићевог израза и његовог хватања у коштац са европским тенденцијама у књижевности за децу. Поред тога, може се упутити и на интермедиијалност као важно својство Радовићевог опуса, које кореспондира са сличним изразима ван оквира некадашње Југославије.

Уједно, у савременој етапи развоја поезије за децу која почиње са Радовићем деца су постали чувари, старатељи доброг, и то је важан допринос промењеној слици детета у другој половини 20. века. Томе је допринело и Радовићево виђење детета, како Љуштановић наводи, и као актера социјалног живота са реалним противуречним положајем у друштву и као бића у развоју које тек треба социјализовати. Љуштановић је мишљења да је Радовићева антрополошка визија превасходно песничка, с обзиром на то да се његово промишљање сложених социолошких, психолошких, културолошких питања заснива на метафорама, конкретним и наивним сликама, игри, каткада иронији и личном доживљају проблема (Љуштановић 2008: 20).

Један облик, вид социјализације остварује се и преко разговора који се воде у поезији за децу Душана Радовића. Пут до тог поступка био је пут до рађања песме и сам по себи исказује изванредан напор самог ствараоца да се до њега дође. С обзиром на то да се са децом може разговарати на многе начине, Радовић је управо одабрао онај модус разговора који подстиче машту, знатижељу, радозналост, размишљање и сагледавање света и појава ван устаљених оквира. У том контексту може се разумети и ближе образложење зашто пише за децу: „Одбрана од онаквог гледања на свет какво постоји у науци; жеља да се другачије гледа на свет. Писање

значи врсту игре, што је боље него радити. Боље је чудити се него откривати истину; лакше је стварати свет него га описивати” (Радовић 1983: 99). На исто питање другом приликом даће и делимично другачији одговор:

Можда из кукавичлука, људског и интелектуалног. Мање сам се плашио деце него одраслих, и мање писаца за децу него оних других. Можда и због тога што писање за децу и није право и озбиљно писање, већ *један вид доколичарској њоиравања*. Нешто онако, лево и необавезно. Или зато што је прави разговор са децом увек искренији, једноставнији и мање претенциозан од писања за одрасле (Радовић 2020: 34, подвлачење је наше).

Тиме се, дакле, долази до теме дијалога, важног својства Радовићевог погледа на свет детета.

С тим у вези опште је познато да су три прве *йраве* Радовићеве песме „Страшан лав”, „Писмо за ловца” и „Да ли ми верујете. У аутобиографској белешци сам је записао да су све три ове песме настале једне ноћи у Загребу. Овај тренутак, коме је претходило вишемесечно песничко *зрење*, јесте прекретнички у српској поезији за децу јер је, условно говорећи, наговестио савремени песнички израз. Главно својство Радовићевог песничког израза јесте језик. „Основни је проблем да човек некако дође до себе и до свог језика”, каже Радовић на једном месту. (Слично мисли и Мирослав Максимовић, приређивач сабраних Радовићевих списа *Баш свишћа*. Максимовић се, наиме, држи уверења да је највећа тајна поезије у језику, с тим што језик сам по себи не значи ништа, а песник се постаје када пронађеш властити језик. Његови ставови као да се на известан начин односе и на Радовићево схватање песничког језика.) О сопственом стварању, писању за децу, Радовић ће пак рећи да су многе ствари већ речене и да писац просто-напросто не може да их мимоиђе, већ и он сам мора да их каже, али на свој начин. Проналажење тог начина повезано је са језиком, што ће и сам аутор потврдити ставом да му је поезија у језику и да се мање бави догађајима.

Оног тренутка када је дошао до језичког израза, изокренутог, игривог, неукалупљеног, Радовић је омогућио да се за децу пева на један другачији начин одређен, поред осталог, сложеном мисаоном структуром. Најчешћи начин како се долази до ове радовићевске мисаоне структуре оцртан је већ у трима првим *йравим* песмама, а то је управо дијалог. Отуда у предговору књиге *Причам њи йричу*, у којој су објављене и ове три песме, Радовић тврди да писци хоће искрено да разговарају са децом о томе како се разумније, лакше и лепше може живети. За њега је ведрина синоним детињства, „ведрина је и повод и смисао мог бављења литературом. Ведро

мислити и ведро писати – у смислу: једноставно, бистро, прегледно, читко, кратко и јасно, увек са неком моралном, хуманом жељом, потребом или идеалом” (Радовић 2020: 24).

И то је на извештан начин суштина поезије нашег најзначајнијег песника за децу друге половине 20. века. Сам песнички израз карактеришу различити експерименти, обојени иронијом, пародијом, некада сарказмом, па и цинизмом.

У дијалозима који се воде у песмама Душана Радовића откривају се непознати модели причања, колажирају се стари, пародирају они канонски уз мноштво различитих говорних тачака гледишта. Најчешћи модел дијалога је замишљени разговор одраслог и детета у коме се одрасли уздиже на ниво детета. У песмама „Страшан лав” и „Да ли ми верујете” песничка слика се одгонета уз помоћ рефренских стихова, док се у песми „Писмо за ловца” дијалогичност остварује уз помоћ писма. Некакав обрт, поента у овим песмама је на крају, чиме се затварају различити песнички комуникацијски канали у јединствену умну активност до које је Радовићу нарочито стало. Оно што је упоришна тачка многих дијалога у његовом богатом и разноврсном опусу јесте дијалог са традицијом коју Душан Радовић на различите начине критички превреднује. Начин како је то учињено је вероватно непоновљив у нашој књижевности за децу и зато је и данас након једног века од рођења Душана Радовића његова поезија и даље присутна, жива, те и даље стоји као јасна смерница за развој савремене српске поезије за децу. Сагледано на тај начин, опус нашег аутора је колективна, жива баштина српског народа с обзиром на то да долази из прошлости и утиче на садашњост, али на извештан начин условљава и будућност.

Радовић је једном приликом приметио да је модерно само оно што има трајну вредност, а овај његов став су многи интерпретатори његовог дела образлагали. Оно што има трајну вредност на извештан начин јесте наша баштина, будући да се у студијама баштине она разуме као сведочанство о времену прошлом преображеном у времену садашњем. Она је смислена, али и смишљена прошлост, глас баштине је глас човека који тумачи, мисли и смишља прошлост. Отуда баштина постаје незаборављено сведочанство о човеку и његовом виђењу света у времену где се прошлост стапа са садашњим временом. Тако и опус Душана Радовића није заборављен. Наш скуп у Матици српској јесте сведочанство тога, јер смо ми, учесници, јасно исказали намеру да Радовић не буде заборављен и да буде баштина и у наредном периоду. Његово дело обојено је контекстом у ком је настало. Чувајући га, и ми чувамо тај контекст, јер баштина у

савременом контексту подразумева форме и садржаје који су претрајали време и чије трајање, управо јер их сматрамо вредним тога, желимо да омогућимо и даље. Самим тим је јасно зашто је Радовић наша жива баштина и зашто његова модерност има трајну вредност.

Културолошко и социолошко одређење баштине иде у циљу посматрања баштине као културног процеса или представа које се баве „врстама производње и успостављања културног идентитета, индивидуалног и колективног памћења и друштвене и културне вредности” (ПОПАДИЋ 2015: 33). У којој мери је Радовићев опус виђен у целини као део нашег културног идентитета, колективног памћења и одређене друштвене и културне вредности више је него очигледно у години када се на различите начине обележава век од његовог рођења.

Како то на пример Кимберли Рејнолдс у студији *Радикална гечја књижевност*¹ примећује када истиче како доста симболичког потенцијала детињства у култури долази од чињенице да се пред децом налази највећи део избора, те самим тим деца репрезентују потенцијал. Књижевност за децу развија различите и парадоксалне просторе културе: простор који је знатно регулисан али превиђен, заобиђен ортодоксан и радикалан, дидактичан и субверзиван. Делује као простор који је привидно за децу, и заиста аутори своја дела јесу наменили деци која се сусрећу са идејама, сликама и речима што им помажу да размишљају и постављају питања о свету. На том путу Радовић је деци сигуран ослонац, с обзиром на то да је његова поезија баш на том трагу размишљања и постављања питања, можда чак и чуђења над овим нашим светом. Уосталом, и сам Радовић је мишљења да „писци хоће искрено да разговарају са децом о томе како се разумније, лакше и лепше може живети. [...] Дечје књиге морале би децу учити да са стотину ведрих и радозналих очију гледају, да се чуде и да се радују” (РАДОВИЋ 1963: 5).²

Другом приликом ће рећи да у његовом писању за децу има пуно хумора који је особен. Основно расположење у ком пише за децу јесте љубав према деци и додатно прецизира: „Дакле, ништа конкретно, ништа буквално из живота, него једна радост детињства, необавезност детињства. То је оно из чега настаје моја поезија и све што пишем за децу” (РАДОВИЋ 2020: 28).

Међутим, није наодмет нагласити да са Радовићевим стваралаштвом књижевност за децу учествује у социјалној и естетској трансформацији

---

² Поред тога Радовић је мишљења да велики писци, што је по њему био Змај, пишу историју народа и човечанства, за разлику од одличних писаца који иако нису велики „дотерују и унапређују граматику и интерпункцију” (РАДОВИЋ 2020: 25).

културе. У прилог томе, можда је довољно навести тек његов уреднички рад у часопису *Пионири* 1951. и 1952. године. Баш стога што он изразитије и одрешитије мења српску књижевност за децу, морамо се запитати којим поступцима и средствима то постиже.

Славица Јовановић је мишљења да је Душан Радовић „створио врхунски образац певања за децу, класичан у својој уравнотежености, једноставности и лакоћи” (ЈОВАНОВИЋ 2001: 10). Могуће да је то постигао и тиме што се руководио да

добра песма за децу мора занимати и одраслог читаоца. Она мора садржавати обрт или значење које може обрадовати и већег читаоца него што је дете. Она мора *имати још једну вертикалну димензију* и значити нешто друго сем онога што је деци речено (РАДОВИЋ 2006: 418, подвлачење је наше).

Ова *вертикална димензија* отвара песму не само ка некаквом дуплом дну до кога се свакако уз извесну дозу интелектуалног напора досеже, већ песма од нас одраслих захтева оно до чега Радовић необично пуно држи, а то је уздизање на ниво детета као бољег одраслог. Отуда и најдрагоценије што песнички глас, по Радовићу, може да има, јесте *самосвојности* (РАДОВИЋ 2006: 14), пошто се претпоставља да деца јесу самосвојна. Славица Јовановић сматра да „ипак, оно што је у књижевном делу Душана Радовића генијално и стваралачко не може се објаснити утицајима. Савремени и модерни доживљај света, старо и ново, познато и непознато, реалност и фантастика, узвишеност и тривијалност, лиризам и иронија, озбиљност и игра, промућурност и наивност, сажимају се у Радовићевом стваралаштву у аутентичну и самосвојну структуру” (ЈОВАНОВИЋ 2001: 16). Чудновати су путеви доласка до ове самосвојне структуре ако се има у виду сведочанство самог аутора како

никад није лудовао за књигама. Читао сам ал без велике страсти. Чинило ми се да су књиге за неку другу и другачију врсту деце и људи, бољих и отменијих од мене. Мислио сам, као дете, да једни људи само живе, а други само читају књиге, да између књиге и живота нема неке непосредне везе, да је читање избављење да се живи. Тако некако... Ни данас не читам много. Књиге више разгледам него што их читам... Дивим се животу и људима, њих ’читам’ и у њима највише уживам. Више их волим пресне него транспоноване (РАДОВИЋ 1983: 97).

Једно је сигурно, а то је да су Радовићева књижевна остварења и даље жива и да на различите начине одсликавају блиске и непосредне везе са животом.

Могло би се још једном потцртати да је игра главно својство књижевне антропологије детињства Душана Радовића, при чему, ако се на уму имају идеје које Жак Дерида излаже у тексту „Структура, знак и игра у дискурсу хуманистичких наука”, бива јасно да је игра феномен што доводи у шкрипац структуру, систем, конвенцију, правила, а све то на различите начине осведочава опус Душана Радовића. Подсетимо ли се и Фукоовог исказа да је детињство својеврсно лудило, да оно не представља апсолутни вид противуречности, већ је у вези са одсуством аутономије, рационалности и статусом малолетности, сама се по себи намеће субверзивна димензија модерне књижевности за децу чији је најизразитији представник готово седамдесет година и даље Душан Радовић.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА:

ИЗВОРИ:

- Душан Радовић. Приредио Петар Пијановић. Антологијска едиција Десет векова српске књижевности. Нови Сад: Издавачки центар Матице српске, 2014.
- РАДОВИЋ, Душан. *Четвртак*. Београд: БИГЗ – Народна књига, 1983.
- РАДОВИЋ, Душан. *Баш свашта*. Приредио Мирослав Максимовић. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2006.
- РАДОВИЋ, Душан. *Сваштара*. Београд: Лагуна, 2020.

ЛИТЕРАТУРА:

- ДЕРИДА, Жак. „Структура, знак и игра у дискурсу хуманистичких наука.” У: *Структуралистичка конјроверза*. Београд: Просвета, 1988.
- ЈОВАНОВИЋ, Славица. *Поетика Душана Радовића*. Београд: Научна књига – Комерц, 2001.
- ЉУШТАНОВИЋ, Јован. „Песничка антропологија детињства Душана Радовића.” У: ЈОВАНОВИЋ, Александар, Драган ХАМОВИЋ (ур.). *Душан Радовић и развој модерне српске књижевности*. Београд: Учитељски факултет, 2008, 13–22.
- ПОПАДИЋ, Милан. *Време прошло у времену садашњем, увод у студије баштинине*. Београд: Центар за музеологију и херитологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, 2015.
- ЂОСИЋ, Бора. *Дечја поезија српска*. Београд – Нови Сад: Српска књижевна задруга – Матица српска, 1965.
- ФРЕНЕС, Ивар. „Димензије детињства.” У: ТОМАНОВИЋ, Смиљка (ур.). *Социологија детињства*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2004, 110–133.
- ЏЕНКС, Крис. „Постмодерно дете.” У: ТОМАНОВИЋ, Смиљка (ур.). *Социологија детињства*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2004, 96–110.
- DUSINBERRE, Juliet. *Alice to the Lighthouse*. London: Palgrave Macmillan, 2022.
- REYNOLDS, Kimberley. *Radical children's Literature, future visions and aesthetic transformation in juvenile fiction*. London: Palgrave Macmillan, 2010.

RADOVIC'S ANTHROPOLOGY OF CHILDHOOD

Summary

The work examines certain aspects that build Radović's poetic expression. It is observed that it is reached not only by relying on literary predecessors, but by a comprehensive change of the paradigm of singing and writing for children in general. The ways in which he arrived at it included encroachment into the spheres of psychology, pedagogy, anthropology, sociology, philosophy... and in the end, Radović is seen as an author who bequeaths to Serbian children's literature an opus, an expression and an approach that far exceeds national boundaries. The paper shows the simultaneity of tendencies in Radović's oeuvre with, primarily, the oeuvre of certain European authors, considering that their common basis was the child who grew up in late modernism. Seen in this way, Dušan Radović is still the author with the most subversive and controversial potential in Serbian children's literature.

Keywords: social and aesthetic transformation of children's literature, the construct of childhood, inversion, individualism, resistance to clichés and ideologies, play.

Др Јелена Панић Мараш
Факултет за образовање учитеља и васпитача у Београду
jelena.panic@uf.bg.ac.rs

САДРЖАЈ

Матија Бећковић	7
Милош Радовић	10

I

Иван Негришорац, Душан Радовић: песник који превазилази противуречности	15
Славко Гордић, Сећање на Душана Радовића	25
Мирослав Максимовић, Зашто је Душан Радовић важан песник	29
Миливој Ненин, Душко Радовић о Душку Радовићу	37
Петар Пијановић, Три вида поетике Душана Радовића	45
Горана Раичевић, Школа среће: чудесни светови Душана Радовића	49
Драган Хамовић, Културна критика и културна акција Душана Радовића	57
Сања Париповић Крчмар, Књижевнокритичка и есејистичка запажања Душана Радовића	73
Зорица Хаџић Радовић, (Не)познати Душан Радовић	83
Слободан Селинић, Душан Радовић, српски комунисти и хрватска декларација о језику 1967.	95

II

Љиљана Пешикан Љуштановић, Милена Зорић Латовљев, <i>Београде, добро јујиро</i> Душана Радовића у традицијском контексту	113
Милош Ковачевић, О афористичком стилу Душана Радовића	127
Милица Ђуковић, Поетички модел кратке приче: приповедни поступци, теме и стил у <i>Случајевима</i> Данила Хармса и <i>Случајевима</i> Душана Радовића	141
Јелена Марићевић Балаћ, Душан Радовић и филм	153

III

Зорана Опачић, Мали живот испод великог неба: наивна метафизика Душана Радовићана	173
Снежана Шаранчић Чутура, Душан Радовић и реч критике у <i>Дейињсџиву</i>	189
Јелена Панић Мараш, Радовићева антропологија детињства	209
Страхиња Полић, О грицкању, пијуцкању и живуцкању – начини приказивања дечје свести и искуства у поезији Душана Радовића .	221

IV

<u>Милован Данојлић</u> , Радовић, пријатељ и уредник	241
Душан Петричић, Душко Радовић, још једном о стиду	245
Јовица Вељовић, Душко Радовић и дугме	249
Бранислава Милунов, Сећање на добра јутра с Душком (У круг, у круг)	255
Душан Радовић	263
Именски регистар	265

ДУШАН РАДОВИЋ ЗА ВЕЛИКЕ,
А МАЛО И ЗА МАЛЕ
Тематски зборник

Издавач

Матица српска
Матице српске 1
Нови Сад

За издавача

Проф. др Драган Станић,
председник Матице српске

Стручни сарадник Одељења
мср Милена Кулић

Лектор и коректор

Татјана Пивнички Дринић

Технички уредник

Вукица Туцаков

Прелом

Владимир Ватић, ГРАФИТ, Петроварадин

Штампа

САЈНОС, Нови Сад

Тираж

300

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.41.09 Radović D.(082)

ДУШАН Радовић за велике, а мало и за мале : тематски зборник / уредник Зорица Хаџић Радовић. - Нови Сад : Матица српска, 2024 (Нови Сад : Сајнос). - 272 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз већину радова. - Резиме на енгл. језику уз поједине радове. - Регистар.

ISBN 978-86-7946-486-6

а) Радовић, Душан (1922-1984) - Зборници

COBISS.SR-ID 156749321